

DOKUMENTI

ETIČKI KODEKS ARHIVISTA¹ (Code de déontologie)

UVOD

01. Svrha arhivističkog etičkog kodeksa jest, da arhivskoj struci pruži pravila ponašanja visoke razine.

On bi trebao upoznati nove članove struke s ovim pravilima, podsjetiti iskusne arhiviste na njihove profesionalne odgovornosti i pobuditi kod javnosti povjerenje u struku.

02. Pojam "arhivist", kako se koristi u ovome tekstu, odnosi se na sve one koji su odgovorni za nadzor, preuzimanje, obradu, čuvanje, zaštitu i upravljanje arhivima.

03. Ustanove i arhive treba potaknuti da prihvate politiku i praksu koja će omogućiti primjenu ovoga kodeksa.

04. Svrha ovoga kodeksa nije da ponudi sasvim određena rješenja za pojedinačne probleme, nego da pruži etički okvir ponašanja članovima struke.

05. Svi su članci popraćeni tumačenjem kojim se pojašnjava i ilustrira izneseno načelo; članci i tumačenja čine jedinstvenu cjelinu i tvore na taj način cjelovit tekst kodeksa.

06. Primjena kodeksa ovisi o dobroj volji arhivskih ustanova i stručnih udruga. Ona se može provesti putem obrazovanja i ustrojavanjem određenih postupaka kako bi se ponudile smjernice u slučaju dvojbe, ispitala ponašanja suprotna etici i, ukoliko je potrebno, primijenile sankcije.

TEKST KODEKSA

1. Arhivisti čuvaju integritet arhivskoga gradiva i na taj način pružaju jamstvo da ono predstavlja trajno i pouzdano svjedočanstvo prošlosti.

Prva zadaća arhivista jest očuvati integritet zapisa koji su im povjereni na brigu i čuvanje. U izvršavanju ove dužnosti, oni vode računa o legitimnim, ali ponekad međusobno suprotstavljenim pravima i interesima poslodavaca, vlasnika, osoba koje se spominju u zapisima i korisnika, prošlih, sadašnjih i budućih. Objektivnost i

---

¹ Etički kodeks arhivista (*Code de déontologie; Code of ethics*) usvojilo je Međunarodno arhivsko vijeće na XIII. Međunarodnom arhivskom kongresu, održanom u Pekingu od 2. do 6. rujna 1996. Prijevod je rađen prema francuskom i engleskom predlošku, ovisno o jasnoći tih dvaju iskaza.

nepristranost arhivista mjera su njihovog profesionalizma. Arhivisti se odupiru svakom pritisku, odakle god on dolazio, kojemu je cilj manipuliranje svjedočanstvima ili prikrivanje ili iskrivljavanje činjenica.

2. Arhivisti vrednuju, odabiru i čuvaju arhivsko gradivo u njegovom povijesnom, pravnom i administrativnom kontekstu, poštujući dakle načelo provenijencije, čuvajući izvorne odnose među zapisima i omogućujući da se oni jasno uoče.

Arhivisti djeluju u skladu s općeprihvaćenim načelima i praksom. Arhivisti obavljaju svoje zadaće i svoje funkcije u skladu s arhivističkim načelima u svezi s nastajanjem, upravljanjem i raspolaganjem spisima u uredu, pismohrani i međuarhivu, uključujući elektroničke i multimedijske zapise, zatim u svezi s odabiranjem i preuzimanjem zapisa radi njihove konačne pohrane u arhiv, u svezi sa sigurnošću, čuvanjem i zaštitom arhivskog gradiva o kojemu brinu, u svezi sa sređivanjem, opisivanjem, objavljivanjem i osiguravanjem dostupnosti tih zapisa. Arhivisti vrednuju zapise nepristrano, zasnivajući svoj sud na temeljitom poznavanju administrativnih potreba svoje ustanove kao i akvizicijske politike svoje ustanove. Oni sređuju i opisuju zapise koji su odabrani za čuvanje u skladu s arhivističkim načelima (poglavito u skladu s načelom provenijencije i načelom izvornog reda) i općeprihvaćenim standardima, i to što je brže moguće. Arhivisti vode akvizicijsku politiku u skladu s ciljevima i raspoloživim sredstvima svojih ustanova. Oni ne zahtijevaju i ne prihvaćaju preuzimanje gradiva kad to predstavlja opasnost za integritet ili sigurnost zapisa; oni su spremni na suradnju kako bi se ti zapisi smjestili u najprikladnija spremišta. Arhivisti se zalažu za povrat arhivskoga gradiva odnesenog iz zemlje.

3. Arhivisti čuvaju vjerodostojnost zapisa tijekom postupka obrade, zaštite i korištenja.

Arhivisti postupaju tako, da arhivska vrijednost zapisa, uključujući i elektroničke ili multimedijske zapise, ne bude umanjena arhivističkim postupcima odabiranja, sređivanja i popisivanja, zaštite i korištenja. Svako odabiranje provodi se u skladu s pažljivo utvrđenim postupcima i kriterijima. O zamjeni originala drugim oblicima odlučuje se na temelju razmatranja pravne, unutrašnje i obavijesne vrijednosti zapisa. Kada su zapisi čije korištenje podliježe ograničenjima privremeno uklonjeni iz spisa, to treba priopćiti korisniku.

4. Arhivisti osiguravaju da zapisi budu stalno dostupni i razumljivi.

Pri odabiranju zapisa za trajno čuvanje ili za izlučivanje, arhivisti prije svega vode računa o potrebi da se sačuva temeljno svjedočanstvo o djelovanju osobe ili

ustanove koja ih je proizvela ili prikupila, ali isto tako imaju u vidu da se interesi istraživača mijenjaju. Arhivisti moraju biti svjesni da preuzimanje zapisa sumnjivog porijekla, čak i kad su oni veoma zanimljivi, potiče nezakonitu trgovinu. Oni pružaju pomoć svojim kolegama i službama nadležnima za hvatanje i gonjenje osoba osumnjičenih za krađu arhivskoga gradiva.

5. Potrebno je da arhivisti dokumentiraju svoje postupke pri obradi arhivskoga gradiva i da budu u stanju opravdati ih.

Arhivisti se zalažu za ispravne postupke čuvanja zapisa tijekom njihova životnog ciklusa i surađuju sa stvaraocima gradiva kod upotrebe novih oblika i postupaka u upravljanju informacijama. Arhivisti se ne brinu samo za prikupljanje postojećih zapisa, nego također osiguravaju da postojeći informacijski i arhivski sustavi uključuju od samog početka odgovarajuće postupke koji omogućuju da se vrijedni zapisi sačuvaju. U pregovorima sa službama koje predaju gradivo odnosno sa vlasnicima zapisa, arhivisti se zalažu za donošenje poštenih odluka utemeljenih – kad god je to moguće – na punom uvažavanju sljedećih čimbenika: ovlaštenja za predaju, poklon ili otkup, financijskog dogovora i koristi, plana obrade gradiva, autorskih prava i uvjeta korištenja. Arhivisti čuvaju pisani trag o preuzimanju zapisa, o njihovoj zaštiti i obradi.

6. Arhivisti se zalažu za što širu dostupnost gradiva i pružaju usluge svim korisnicima bez razlike.

Arhivisti izrađuju odgovarajuća opća i posebna obavijesna pomagala, i to za sve fondove koje čuvaju. Oni svima nepristrano pružaju savjete i koriste raspoloživa sredstva kako bi pružili ujednačenu razinu usluga. Arhivisti odgovaraju uljudno i s nastojanjem da pomognu, kod svih razumnih istraživanja koja se odnose na zapise o kojima oni brinu, i potiču njihovo korištenje u najvećoj mogućoj mjeri u okvirima koje određuju politika ustanove, zaštita gradiva, poštivanje zakonskih odredaba i propisa, prava pojedinaca te sporazumi s darovateljima. Arhivisti mogućim korisnicima daju objašnjenja o ograničenjima korištenja i primjenjuju ih pravedno. Arhivisti suzbijaju nerazumna ograničenja u pristupu i korištenju zapisa, ali mogu predložiti ili prihvatiti kao uvjet za preuzimanje nekog gradiva jasno utvrđena ograničenja s privremenim trajanjem. Oni se strogo pridržavaju i nepristrano primjenjuju sva utanačenja utvrđena u trenutku preuzimanja gradiva, ali u interesu liberalizacije pristupa, oni bi trebali iznova dogovoriti uvjete ugovora kada se okolnosti izmijene.

7. Arhivisti poštuju i slobodu pristupa i privatnost te postupaju unutar granica zakonskih propisa koji su na snazi.

Arhivisti se brinu da privatnost pravnih i fizičkih osoba, jednako kao i državna sigurnost budu zaštićene bez uništavanja informacija, osobito u slučaju elektroničkih arhiva gdje su promjene i brisanje podataka uobičajena praksa. Arhivisti moraju poštivati privatni život osoba koje su stvorile zapise, kao i onih na koje se zapisi odnose, osobito kada te osobe nemaju utjecaja na odluke o korištenju i raspolaganju gradivom.

8. Osobito povjerenje koje im je poklonjeno, arhivisti koriste na dobro sviju i ne služe se svojim položajem za vlastitu ili bilo čiju neopravdanu korist.

Arhivisti se suzdržavaju od bilo kakve djelatnosti koja bi mogla štetiti njihovom profesionalnom integritetu, objektivnosti i nepristranosti. Arhivisti ne vuku iz svoje djelatnosti nikakvu materijalnu ili drugu osobnu korist koja bi mogla biti na štetu ustanove, korisnika i kolega. Arhivisti ne sakupljaju izvorne zapise i ne sudjeluju u trgovini zapisima kao privatne osobe i za vlastitu korist. Oni izbjegavaju djelatnosti koje bi mogle kod javnosti proizvesti dojam sukoba interesa. Arhivisti mogu koristiti arhivske fondove svoje ustanove za osobna istraživanja i objavljivanje, ukoliko se takav posao obavlja pod istim uvjetima pod kojima rade ostali korisnici istoga gradiva. Oni ne otkrivaju niti koriste informacije do kojih su došli radom na arhivskim fondovima kojima je pristup ograničen. Oni ne dopuštaju da njihov osobni interes za istraživanje ili objavljivanje dođe u sukob s profesionalnim ili administrativnim zadaćama radi kojih su uposleni. Kada koristi gradivo vlastite ustanove, arhivist ne smije koristiti svoje znanje o neobjavljenim rezultatima pojedinih istraživača, a da ih prethodno ne obavijesti o svojoj namjeri da se njima posluži. Arhivisti mogu iznositi ocjene i mišljenja o radovima koji su bliski njihovu području istraživanja, uključujući i radove koji su nastali na osnovi fondova što ih čuvaju. Arhivisti ne dopuštaju nikome izvan svoje struke da se miješa u njihov posao i zadatke.

9. Arhivisti nastoje postići najbolju stručnu razinu sustavno i stalno obnavljajući svoje znanje s područja arhivistike i dijeleći s drugima rezultate svojih istraživanja i iskustava.

Arhivisti ulazu napore da razviju svoje stručno znanje i osposobljenost, da pridonesu napretku arhivistike i da osiguraju, da oni za čije su obrazovanje ili obuku zaduženi, budu osposobljeni za kompetentno obavljanje svojih zadataka.

10. Arhivisti unapređuju zaštitu i korištenje svjetske arhivske baštine kroz suradnju s pripadnicima vlastite i drugih struka.

Arhivisti nastoje pojačati suradnju i izbjeći sukobe sa svojim kolegama te riješiti teškoće, potičući ih na poštivanje arhivističkih standarda i profesionalne etike. Arhivisti surađuju s predstavnicima srodnih struka u duhu međusobnog poštivanja i razumijevanja.

Prevela Ornata Tadin